

De middernachtzon

<https://hdl.handle.net/1874/234570>

mm 10986

BR.1874. I.39.

Pr. 1874. I. 39.

DE MIDDERNACHTZON. 1)

Wie tegen de laatste helft van de Junimaand, het hooge Noorden bezoekt, komt juist van pas, om de nadering van een natuurverschijnsel af te wachten, dat telken jare met zeldzame pracht de woeste natuur boven den poolcirkel opluistert. Wij bedoelen de *Middernachtzon*, die op den langsten dag des jaars, tooneelen gaat scheppen, welke de stoutste verbeelding overtreffen.

Wat is toch die Middernachtzon? Merkwaardig is het, hoe weinig menschen daarop een juist antwoord weten

---

1) Van verschillende zijden werd mij ingenomenheid betuigd met mijne bijdrage in den vorigen jaargang, „eene Noordsche reisvertelling.”

Het bleek mij echter meer en meer, dat de beschrijving van de *middernachtzon* voor velen duister was gebleven en men hieromtrent nadere inlichting verlangde.

Daar dit jaarboekje in de letterkundige bijdragen de meest mogelijke vrijheid toelaat, geloof ik dat de lezers van het vorig jaar het niet zullen misprijzen, dat de behandeling van dit onderwerp door de redactie hier is toegelaten. Ik heb bovendien getracht, zoo duidelijk en populair mogelijk te zijn, om voor *allen* verstaanbaar te wezen. In hoeverre ik hierin geslaagd ben, beoordeele de goedgunstige lezer.

te geven. Hoe belangstellend en weetgierig wij ons de lezers van dit jaarboekje ook voorstellen, toch gelooven wij geen beleedigend woord uit te spreken, wanneer wij zeggen: dat maar een zeer klein gedeelte eene volledige beschrijving van dit merkwaardig verschijnsel zou kunnen geven, al komt het jaar op jaar terug en al behoeft men zijne hersenen niet te pijnigen, bij het onderzoek.

Het is mij zeer dikwijls voorgekomen, dat ik bemerkte, hoe men mij niet begreep, als ik over de heerlijkheid van de middernachtzon sprak. Het *schijnen* van de zon ten twaalf ure in den nacht, was toch iets ondenkbaars.

Bij menschen, die naar eene algemeene kennis trachtten, vond ik *deze* voorstelling zeer gewoon, dat de middernachtzon van het Noorden was, de eindelooze dag; zoodat gelijk bij ons gedurende heldere nachten in het laatste gedeelte van de Junimaand de avondschemering in de morgenschemering overgaat, dit in de poolstreken, op de krachtigste wijs zich openbaarde.

Maar waarlijk, daarvoor behoeft men niet naar het hooge Noorden te gaan. Ik herinner mij eens in het laatst van Juni des avonds ten elf ure een brief gelezen te hebben op de straat te St. Petersburg, in het licht der avondschemering en daar is toch geene sprake van de middernachtzon.

De groote en algemeene onbekendheid, met het merkwaardige van dit natuurverschijnsel, schrijf ik voor een goed deel toe aan het algemeene stilzwijgen, of de slechts zeer oppervlakkige mededeelingen, omtrent dit feit. Tal van werken waarin ik het zeker meende te vinden, moest ik onvoldaan weer sluiten, slechts ééne uitzondering. Onlangs vond ik: *Histoire des Astres* par Rambosson, Paris

Fermin. Didot. 1874, en daar zag ik (pag. 181, 182) eene zeer beknopte maar toch onvolledige voorstelling. Uit deze ervaringen ontleen ik de vrijmoedigheid om mijne opmerkingen, uit aanschouwing geboren, hier te plaatsen.

Het zal velen onder mijne lezers zeker gegaan zijn als mij, dat zij in wijlen Professor F. Kaiser den man huldigden, die door zijne voortreffelijke werken, belangstelling en liefde heeft ingeboezemd voor een vak der wetenschap (de sterrekunde), vroeger door ons als een onbereikbaar iets, slechts van verre met allen eerbied beschouwd.

Eenige algemeene zaken wist men, eenige begrippen had men zich eigen gemaakt, men was waarlijk al een heele baas in eigen oog, als men een dozijn sterrenbeelden kon noemen en aanwijzen. — Daar verschijnt het classieke werk van den Leidschen Hoogleeraar en men begrijpt, dat men niets ter wereld wist, dat het aangeleerde slechts uit onzamenhangende deelen bestond, maar dat men nu een leidsman had, die ons bij de hand houdende, tred voor tred leerde gaan op het onbekende en wonderschoone, majestueuse gebied.

Eere nog de nagedachtenis van den man, aan wien Nederlands zonen en dochteren zoo onbegrijpelijk veel te danken hebben. Ieder Nederlander, prijs stellende op deze kennis, dient Kaiser's *Sterrenhemel* (ten minste het eerste deel) gelezen te hebben; niet als een roman, maar als *een boek*.

Wanneer wij nu over de middernachtzon gaan spreken, veronderstellen wij, dat men eene algemeene voorstelling van het planeten- of zonnestelsel heeft en dus ook weet, welke plaats onze aarde daarbij inneemt. Hebben wij daar

volstrekt geen goed begrip van, zoo kan het natuurverschijnsel, waarover wij spreken willen, niet begrepen worden.

Stellen wij dus, dat men den vorm van ons planetenstelsel kent, dan herinneren wij er aan, dat de loopbaan der aarde om de zon ligt in een plat vlak en dat de aarde bij de jaarlijksche omwenteling om de zon, altijd evenwijdig aan zich zelve voortgaat. Steeds derhalve naar dezelfde punten des hemels gekeerd. Die omwentelings-as is echter in eenen schuinschen stand geplaatst, met het oog op de vlakke waarin de aarde zich beweegt. Het is juist *die schuinsche stand*, welke de middernachtzon mogelijk maakt, gelijk wij zullen zien.

Herinneren wij ons verder, dat de zon op den langsten dag in *de Kreeft* staat, dan wordt het duidelijk dat de tijd gekomen is, waarin de zon hare stralen bijna loodrecht op de aarde nederschiet, want de aarde heeft zich nu het verst van de zon verwijderd. Het verschil in den afstand van de aarde tot de zon, op den eersten Januari en den eersten Juli, bedraagt toch niet minder dan 500,000 myriameters.

Daar dus de aarde zich in een plat vlak voortbeweegt, altijd naar dezelfde punten des hemels gericht is en door den schuinschen stand van de omwentelings-as op den langsten dag met het bovenste gedeelte van het Noordelijk halfrond naar de, nu het verst verwijderde, zon gekeerd blijft, moet dat noordelijkst gedeelte ook bij de omwenteling der aarde om de as, altijd door de zon verlicht blijven. Dit gedeelte wordt op de kaarten door den poolcirkel aangewezen, al wat noordelijker ligt dan de poolcirkel, dat is boven de 66 graden, kent in dien tijd

geen zonsondergang meer, daar schijnt dus ook de zon te middernacht.

Heeft Prof. Kaiser door zijn *beweegbaar hemelplein* aan ons, oningewijden, de weldaad bewezen, dat wij zonder aanwijzing, zelf de verschijnselen aan den hemel kunnen opsporen en vinden, niet minder heeft hij ons geholpen, door die eenvoudige proefnemingen, waartoe hij door zijne heldere verklaring, ons in staat stelt.

Zoo vinden wij in zijn werk ook eene aanwijzing hoe men zich de uitwerking van den schuinschen stand der omwentelings-as der aarde door eene gemakkelijke proefneming verklaarbaar kan maken. Deze proef, komt ons bij de ontwikkeling van het verschijnsel, uitmuntend te stade.

Vergunt mij dit kortelijk mede te deelen. Men voorziet zich van een' tamelijk grooten kogel, of bal en van een licht. De kogel moet de aarde, het licht de zon voorstellen. Door den kogel steekt men eene stift, om welke hij zich laat ronddraaijen, die stift moet dus door het middelpunt gaan. Deze pen stelt de omwentelings-as der aarde voor, de twee uitgangspunten zijn de polen.

Nu neemt men bijv. een stuk krijt en trekt een cirkel om den kogel juist in het midden, tusschen de twee polen, dan is deze de aequator. Verder plaatst men de passer in een der polen, die men als Noordpool bepaalt, en trekt nu een tweeden cirkel op den kogel, dan wordt onze aandacht op dat gedeelte bepaald. Zetten wij nu het licht op de tafel, zoodat het gelijk staat met de pool, dan zien wij, wanneer wij den kogel om de stift ronddraaijen, da. bij de wenteling der aarde om hare as (in 24 uren) di gansche cirkelvlak afwisselend en geleidelijk wordt verlicht.

De tafel stelt de vlakke voor, waarin de aarde zich beweegt en teekent men daar nu vooraf de loopbaan der aarde op af en plaatst men het licht in het midden, dan houdt men den kogel in den schuinschen stand, met betrekking tot die vlakke, gelijk dit met de aarde het geval is.

Wanneer nu alles donker is en het licht op de tafel alléén brandt, merkt men op, als men den kogel evenwijdig met zijne as langs de afgeteekende loopbaan beweegt, dat wij eene klare voorstelling krijgen der afwisseling van dag en nacht; maar tevens zien wij, dat die tijden voor dag en nacht zeer gaan verschillen. Hoe meer de kogel toch het verwijderd gedeelte van zijn loopbaan bereikt, hoe langer een punt op onzen, in het Noorden getrokken cirkel, in het licht zal blijven, de dag wordt dan op elke plaats in het Noordelijk halfrond veel langer dan de nacht en omgekeerd, in het Zuidelijk halfrond wordt de nacht steeds langer.

Heeft de kogel nu het punt bereikt, waar wij van den langsten dag spreken, dan zien wij dat waar onze woonplaats is, de nacht slechts weinige uren duren kan, dat hoe noordelijker men komt, de schaduwzijde steeds kleiner wordt, en dat er op het cirkelvlak geheel in het Noorden bij de omwenteling der aarde om hare as, geen schaduw meer komt, alles blijft verlicht en aan de Zuidpool blijft alles duister.

Stelt u nu voor, dat iemand op 21 Juni het noordelijk cirkelvlak omwandelde, juist op het punt waar de schaduw eindigt, dan zou hij in die 24 uren wel de zon zien rijzen en dalen, maar haar nooit onder den horizont zien wegzinken. Mij dunkt dit is voor ieder nu zoo duidelijk

als de dag. Op dit punt van den kogel trek ik nu uit de noordpool een' kring, *deze is de Poolcirkel*.¹⁾

Zoodra ik dus, waar ook op aarde, den poolcirkel heb bereikt op 21 Juni, blijft de zon te middernacht boven den horizont staan en hoe noordelijker ik nu trek, hoe hooger het punt zal wezen, dat de zon boven den horizont inneemt te middernacht.

De streken grenzende aan den poolcirkel zullen dus ook een' altijd duren den dag hebben, in den zin van zeer heldere nachten, maar de zon kunnen zij des nachts niet zien. Het is derhalve niet mogelijk om de heerlijkheid van de middernachtzon te bewonderen, of men moet eerst den poolcirkel opgezocht hebben.

Vragen wij nu, om de zaak nog geheel duidelijk te maken, welke loopbaan de zon daar dan krijgt voor het oog des reizigers, dan geloof ik ook hier de voorstelling gemakkelijk te kunnen maken.

Denkt u een' zeer grooten koepel en in een bepaald punt een werktuig, waardoor men een sterk lichtenden

---

¹⁾ Op alle reiskaarten van het Noorden is natuurlijk de poolcirkel zeer duidelijk aangegeven. De kapitein van de postboot verhaalde ons, dat hij eens een passagier aan boord had gehad, die telkens aan den voorstevan door een kijker stond te turen. Op de vraag waar het oog zoo naar zocht, was het antwoord „wel ik kijk eens of ik de zwarte streep, den poolcirkel, nog niet zie.”

„Nog lang niet er bij,” zei de kapitein en toen de passagier in de rust ging, plakte de kapitein een zwart draadje horizontaal voor het objectief.

Na verloop van tijd kwam de reiziger weer boven, wendde zich naar den kijker en riep nu uit alle magt: „daar is de poolcirkel! Hoe duidelijk! Hoe duidelijk! O! Zie eens!” Het luid gelach van het gezelschap werd de schoone belooning voor zulk een' genialen zet.

kogel (bevestigd aan een koord) door den koepel kan slingeren. Laat die kogel nu op het verwijderd punt geplaatst worden een weinig opgeheven.

Stelt u voor dat het werktuig in beweging wordt gebracht en die lichtende kogel nu in een' cirkel (waarvan de as van het werktuig het middelpunt is) voor uw oog door den koepel wordt bewogen, in schuinsche rigting, om dan weder te keeren bijna tot het punt waarvan de kogel uitging, dan hebt gij eene voorstelling van den indruk door het oog ontvangen, van den dagelijkschen loop der zon in het hooge Noorden.

Ik meen zoo genoeg gezegd te hebben omtrent de verklaring van dit natuurverschijnsel.

Mogt iemand meenen dat wij nu aan het eind onzer beschrijving waren en het merkwaardige van de middernachtzon dus alleen daarin bestond, dat men de zonderlinge ervaring opdeed, dat ook in het holle van den nacht de zon aan den hemel stond te schitteren, hij zou zich zeer bedriegen.

Menschen, die tegen de ontberingen en moeite van eene reis opzien en zeggen, dat zij zich zoo vele dingen klaar verbeelden kunnen, vooral nadat er zoo vele degelijke werken, ook geïllustreerde, uitkomen, zulke menschen zouden ligtelijk aanvoeren, dat hoe bijzonder dit verschijnsel ook wezen mogt, het toch de moeite van de verre reis niet beloonen zou.

Wel zeker, laat men zich maar op den langsten dag verbeelden, des avonds ten 7 ure, dat het middernacht is

en vóór zonsondergang naar bed gaan, om even na zonsopgang weêr op te staan, dan is de illusie van een Noordschen dag immers volkomen?

Zoo reist men niet slechts aan het hoekje van den haard, maar zelfs op zijn bed.

Inderdaad, de heerlijkheid, de majesteit van de middernachtzon is zóó hartverheffend, dat men het betreuren moet, hoe weinig menschen betrekkelijk dit prachtig natuurtafreel aanschouwen.

Vatte ik de pen op, om aan belangstellende landgenooten mijne ervaring te beschrijven, het was vooral ook mijn oogmerk om vele reislustigen als met een kompasnaald naar het Noorden heen te wijzen. Het is waar, men zal de geriefelijkheden waardoor bijv. Zwitserland tot een groote Vaux-Hall gemaakt is, moeten ontbeeren, maar de krachtgevende Noordsche lucht, zal de schrale kost vergoeden en het zeldzaam stoute natuurleven van het Noorden, zal geest en hart verheffen en bezielen.

Ik meen de verschijnselen aan de middernachtzon verbonden, niet beter te kunnen beschrijven, dan door een kort verhaal *mijner* ervaring te geven. *Beschrijven*, zei ik daar, maar ik neem dit woord terug. Geene pen kan beschrijven, geen penseel vertolken, wat de nachtelijke Noordsche hemel verkondigt. Daarom juist moet men gaan zien. Maar kan ik het dan niet beschrijven, ik kan toch het een en ander er van mededeelen.

Te Bergen, het schilderachtig aan de ruime Fjord gelegen Bergen, ontvingen wij geene krachtige opwekking om de verre reis naar het gebied van de middernachtzon te ondernemen. De eerste voorwaarde toch, was een heldere hemel. Bij eene bewolkte lucht was de reis vergeefs, want

dan mogt het boven den poolcirkel iets lichter zijn, dan daar onder, de zon bleef toch verborgen voor het oog. Vooral, als men eenige bepaling had in zijn tijd, was de togt zeer gewaagd en eene andere reisroute meer aan te bevelen. Wij hebben één nacht de juistheid dezer opmerking gestaafd gezien, bij eene zwaar bewolkte lucht is er niets bijzonders waar te nemen, dan kan men even goed te Bergen blijven, waar het om dien tijd des nachts ook licht is.

Maar, wie zich zoo spoedig door gevreesde bezwaren laat terughouden is de ware reiziger niet, men moet eenigzins afgaan op zijn gelukkig gesternte en — iets wagen.

Daar juist de middernachtzon de hoofdzaak was, die ik steeds bij eene reis naar het hooge Noorden voor den geest had, liet ik mij geen oogenblik van het plan afbrengen en was het zaak om alle middelen in het werk te stellen, om op den langsten dag den poolcirkel te bereiken.

Het eerste plan was geweest, om naar Stockholm te gaan, daar de Bothnische golf in de lengte over te steken en van Tornea af, den langen weg van Alten te nemen, door Lap- en Finmarken, om dan met de postboot van Hammerfest naar Drontheim terug te keeren.

Een mijner vrienden had de goedheid naar een kennis van hem te Tornea te schrijven, om eenige inlichting te bekomen over de reis naar Alten en het antwoord was: „die streek is nu *onbereikbaar*.” Door den zachten winter van 1872 was toen reeds de sneeuw aan het smelten, zoodat men sleden noch rijtuigen gebruiken kon, en de voetreis hoogst gevaarlijk zou wezen.

Ik deel dit mede, opdat men bij een mogelijk opgevat reisplan, steeds aan de noodzakelijkheid van tijdige informatie denke.

Van zelf werd dus nu het plan aangegeven om van Drontheim af de kust te houden en met de uitmuntend ingerigte postboot, de reis naar het Noorden te ondernemen.

Groote voldoening heeft dit veranderd reisplan ons gegeven, nimmer hadden wij, bij een togt door het land de heerlijkheid van de middernachtzon zóó kunnen genieten, dan nu, waar de stoomboot, langs de woeste kusten, in de prachtige Fjorden en dan weder in volle zee, de schoone gelegenheid aanbood om kalm en rustig de majestueuse natuurtafereelen te beschouwen. Aan de westzijde toch, had men door de opene zee een volkomen panorama en aan de oostzijde, had men, nu eens van zeer nabij dan in de verte, het oog op de reusachtige rots- en berg- en gletscher-formatie, waarover het fantastisch licht zijne stralen schoot.

Deze postboot doet de hoofdstations aan, die soms diep in de Fjorden liggen, waardoor men de eigenaardige formatie van het Noorden, die kust gelijk aan eene spons van rotsen, goed leert kennen. Het ankeren in die Fjorden (zoo geweldig diep) heeft eene eigenaardige bekoorlijkheid. Als alles stil is, ziet men door het zeewater op groote diepte, als door een' helderen smaragd. Men kan vaak alles diep onder de schroef der stoomboeten en tot de kiel der zeilvaartuigen duidelijk onderscheiden. Allerlei nationaliteiten waren bovendien aan boord vertegenwoordigd, waardoor de togt in menig opzicht zeer in belangrijkheid won.

Daar men voortdurend dag heeft, al ziet men de zon nog niet te middernacht, kiest men de uren van rust naar welbehagen en men krimpt ze zooveel mogelijk in, terwijl de nachtelijke uren bovenal wakende worden doorgebracht.

Geen der reizigers zal zeker den nacht vergeten, voorafgaande aan den langsten dag. Gelijk voortdurend op onze reis, was ook toen de zee effen en in de stilte van den nacht, was aller oog naar het Westen gerigt. De zon was ondergegaan maar om na korten tijd weder op te komen en prachtig was het spel des lichts aan den horizon. De kleurschakeeringen der ondergaande zon begonnen langzaam te verbleeken en straks vertoonden zich de nevelen als mat goud, om bij het rijzen der zon plaats te maken voor de rozenroode tinten, de vergulde zomen en de glanzende stralen als van vuur, waarin de dagvorstin zich baadde.

Onafgebroken bleef het oog gevestigd op dit wonderbare spel des lichts en nog zie ik voor mijne verbeelding dat schouwspel zoo rein, zoo rijk, zoo majestueus.

Den volgenden nacht waren wij den poolcirkel gepasseerd en allen waren wij in gespannen verwachting, of wij voor het eerst in ons leven de zon te middernacht zouden zien.

Nog ten tien ure zeide mij de kapitein dat het zeer twijfelachtig was, of wij dien nacht ons doel wel zouden bereiken. De minste nevel toch, na dien schoonen en zonnigen dag opstijgende uit zee, zou het onmogelijk maken, om de zon (die slechts op kleinen afstand boven den horizon zou blijven staan) te kunnen waarnemen. Maar gelukkig! De hemel bleef als kristal, de zee was als een spiegel.

Het was *twaaft uur*. Daar stond de zon onbewegelijk

voor ons oog, altijd terzelfder hoogte blijvende en zoo evenwijdig met den horizont, trekkende door het noorden om dan weer langzaam te rijzen.

Het is mij niet mogelijk den indruk weêr te geven dien ik ontving. Het ging mij diep door de ziel en geheel mijn hart was vervuld van het majestueuse dezer verschijning, het was een nieuw lied der schepping.

Daar stond de zon, maar 't was de middagzon niet meer. Wat wij den vorigen nacht opgemerkt hadden, werd nu in volle werkelijkheid aan de schijf zelve gezien. De tooverglans der avondtinten was verbleekt, de horizont had de geele tint aangenomen en de zon stond daar als een diamant, met een zee van tintelende lichtstroomen bedekt, maar niet zoo glinsterend, of het oog kon er op rusten. Gelijk aan de volle maan, maar niet als deze getuigende dat het licht van elders er op was afgedaald (en dus verlicht), maar sprekende van eigen heerlijkheid, als lichtbron voor ons planetenstelsel.

Wondere fantastische gloed! in het uur van middernacht. Met regt komt zich hier het Noorden als eene nieuwe wereld voor het oog vertoonen.

Kenmerkend was dan ook de indruk op het bonte reisgezelschap. Alles had zich op het voorschip gegroupeerd en stond vol bewondering te zien.

Maar neen! twee Engelschen, die mij al lang geërgerd hadden, daar zij bij de schoonste partijen uitgestrekt op de bank een roman lazen, miste ik. Gansch vervuld met het heerlijk tafereel ging ik hen opzoeken, opdat zij dit toch ook mogten zien en ik vond ze in de cabin op het dek, uitgestrekt op de bank, lezende. Nadat ik hun gezegd had wat er te zien was, haalden zij dood bedaard het

horloge uit, zeggende : dat het nog geen twaalf uur was." En toen ik antwoordde dat de kapitein den juisten tijd had genoemd en hun horloge zeker niet op het uur van den poolcirkel gerekend had, was hun uitroep "dat is waar, daar dachten wij niet aan." Het boek werd toegeslagen, de beenen zakten van de bank, zij gingen meê en zagen 't — "ALL RIGHT." Toen regts om keer, en naar beneden en naar de hut — ik vraag: wat ter wereld hebben zulke lieden boven den poolcirkel te maken?

Toen de zon het Noorden was doorgestaan en het punt bereikte, waar zij weder zou gaan rijzen, werd weldra de zachte rozenroode tint gezien. Het morgenrood begon te gloren, in de fijnste toonen werden de lichtbundels verspreid in het ronde en de dagvorstin, die schijgbaar eene wijle had gerust boven de wateren, zonder er zich in te dompelen, begon zich weder te kroonen met den schitterenden wrong, een goud- en vuurgloed ging haar voor.

Merkwaardig was de uitwerking op het gebergte, vooral op de gletscherlijnen. De tijdelijke dofheid en matheid werd vervangen door levende tinten, telkens veranderend en afwisselend, tot de bergtoppen weer schitterden in het witte zonlicht.

Toen wij den volgenden nacht na 24 uren stoomens weer zooveel noordelijker waren en de zon dus hooger boven den horizont staan bleef, was de kleuronpracht nog meer fantastisch en nog veel meer dan vroeger werden wij getroffen door de gansch verschillende kleurschakeeringen vóór en na middernacht.

Wanneer men cenige nachten het natuurverschijnsel heeft waargenomen, zou men zich nooit bedriegen als men

geheel onkundig bleef van den tijd, en van de plaats door de zon ingenomen, om uit de omgeving op te maken, of het vóór, of na twaalf uur in den nacht is.

Dit verschil in kleur en tint kan alleen verklaard worden, *uit de veranderingen* die de atmosfeer in dien tijd ondergaat, door ons als avond- en morgenlucht onderscheiden. De straalbreking is verschillend en het oog neemt dus een groot verschil in kleuren en tinten waar. Was dit niet het geval, dan zou de natuur zich ten elf ure juist zoo moeten vertoonen als ten één ure in den nacht, maar neen! wij zien het, 't was avond, nu wordt het morgen.

Hooren wij hoe Marmier (de l' Academie française Discours de réception) dit natuurverschijnsel beschrijft:

„Au fond du Nord, il est un phénomène que l'on, ne „peut voir sans admiration, bien qu'il se renouvelle ré- „gulièremment chaque année. C'est en été, quand vient „l'heure de la nuit. Le soleil s'incline graduellement à „l'horizon. L'ombre ne s'étend pas encore sur la terre. „Seulement à la surface du ciel il y a une gaze blan- „che, qui en atténue légèrement la clarté, et dans les „bois, dans les champs, sur les eaux, il se fait un grand „silence. La nature s'assoupit. Puis, soudain voilà que „l'orient s'empourpre, que les rayons lumineux reparais- „sent, et le mouvement renaît. C'est le réveil, c'est „l'aube, c'est le jour qui recommence, touchant au jour „qui vient de finir.

„En me rappelant ce spectacle que j'aitant de fois „contemplé, je pense que les peuples ont, dans leur été, „des phases où leur force vitale parait s'engourdir, où le „soleil de leur gloire semble s'éloigner! Mais patience!

„On le reverra dans toute sa splendeur, cet éclatant, cet
„immortel Soleil, que nul Océan ne peut éteindre, que
„nulle nuit ne peut voiler.”

Het was eene verrassende tijding die wij te Bodö vernamen, dat de kapitein een telegram had gekregen, om de Loffoden-eilanden te bezoeken en wel bepaaldelijk om Stockmarkness aan te doen, waar de jaarmarkt gehouden werd, door vele Laplanders bezocht.

Prachtig was het binnenstoomen van deze eilandgroepen. Teregt heeft iemand gezegd, dat het schijnt of al de dom-kerken der wereld hier zijn zaamgekomen, om een congres te houden. In de grilligste vormen rijzen de trotsche rotsgevaarten uit de groene golven op, en vertoonen ijzingwekkende spitsen, stoute bogen en kapitellen, of reuzen-kolommen en diepe gewelven.

Prachtig was de nacht te Stockmarkness. Daar de boot pas in den morgen wegvoer, konden wij ons (na een overzigt van de curieuse jaarmarkt genomen te hebben) in de omgeving verlustigen. Alles was grootsch en schilderachtig. Bergen, gletschers en Fjorden vormden een geheel, dat gekleurd door de tinten van de middernachtzon, niet is weder te geven.

Tal van Noorsche scheepjes met die hooge voorstevens, lagen bij deze gelegenheid in de Fjord, en de bedrijvigheid hield geen oogenblik op.

Toen wij weder de stoomboot bereikt hadden en het oog op de verlichte zee rustte, onderscheidde men duidelijk de voorwerpen in de diepte, glinsterend in den groenen weerschijn.

Ik dacht aan de Azuren-grot te Capri (baai van Napels), waar de zilveren gloed met dat prachtig hemelsblauw

de voorwerpen in de diepte zoo fantastisch doet schitteren. Welk een afstand! de Lofodden en Napels — maar heerlijkheid in het Noorden, als in het Zuiden, doch in rijke verscheidenheid, zooals bij al de werken Gods wordt gezien.

Zoo werd nacht op nacht door den onverstoorbaar helderen hemel, de volle rijkdom van de middernachtzon gepredikt. Het gebied van eeuwige sneeuw en ijs, dat zich hoe verder men in het Noorden komt, des te digter naar de aarde uitstrekt en waar de reuzengevaarten der steile rotsen zoo schilderachtig tegen afsteken, wordt tooverachtig schoon. De hellingen met mos en gras bedekt, de groene zee, die al de tinten weerkaatst en de eeuwige zon die als een maestro met al de kleuren en schakeeringen, al de tonen en tinten, in de schoonste harmonie werkt, en daarover penseelt, — verrukkelijk tafereel!

Neen! het is niet mogelijk des nachts te slapen in zulk eene natuur, als men een oog heeft om te zien. Zelfs de Nooren kunnen dit niet.

Toen wij te Tromsö in den laten voormiddag den heer H. opzochten, bij wien we eene aanbeveling hadden, vonden wij hem nog slapende en straks verhaalde hij ons hoe hij den ganschen nacht met zijne vrienden in de bergen geweest was om de heerlijkheid van de middernachtzon te bewonderen.

Toen wij later onder zijn geleide van de Laplanders terugkeerden, dachten wij er niet aan, hoe vermoeijend de laatste togt ook geweest was, om ons te slapen te leggen, maar na eenige verfrissching ging het weder naar de Fjord, waar men een overzigt had van de gansche

omgeving, zich badende in den kleurengloed der nachtelijke zomerzon. Een wonderschoone nacht!

Onuitwischbaar zijn dan ook de indrukken die men ontvangt door dit eigenaardig zonlicht. Terwijl de Noordsche natuur onuitsprekelijk somber is, als de bewolkte lucht, of de graauwe nevel met looden zwaarte schijnt te rusten op de rotsgevaarten, gekroond met eeuwig ijs, tooit het zonlicht alles met kleur en leven gelijk nergens elders.

Vreemd is het weder, als men den poolcirkel andermaal ontmoet en de scheidingslijn weer getrokken wordt, tusschen ons en de eeuwige zon. Het wordt een afscheid van eene geheel eigenaardige wereld, maar die men niet vaarwel kan zeggen, dan met het innig dankbare gevoel voor het onuitsprekelijk genot dat zij ons smaken deed.

Aan het eind gekomen gevoel ik levendig dat ik verre beneden mijn onderwerp ben gebleven, maar ik deed wat ik vermogt. Het doel van mijn schrijven was vooral om zoo mogelijk velen een juister denkbeeld te geven van zulk een merkwaardig verschijnsel, maar niet minder om menigeen op te wekken, om zich persoonlijk te gaan overtuigen, hoe de pracht der Noordsche zomernachten niet juist en volkomen te beschrijven is. Bereik ik ook dit laatste doel, dan wensch ik den mij onbekenden reizigers even veel genot en voorspoed toe, als ik mogt ervaren. Dat men nimmer vooraf zeker kan zijn van het volkomen slagen, zal uit het meegedeelde wel genoegzaam gebleken zijn, maar is (als eerste voorwaarde) de reis

niet te gejaagd, dan zou alles al zeer ongunstig moeten zamenloopen, wanneer men elken nacht boven den poolcirkel teleurgesteld werd. Kan men ook maar één nacht het verschijnsel in al zijne pracht waarnemen, dan reeds is alle moeite overvloedig beloond en heeft men eene onvergetelijke ervaring voor geheel het leven opgedaan; *de aanschouwing van de middernachtzon.*

Rotterdam.

W. TH. VAN GRIETHUIJSEN.
